

Memleketimizin en büyük sanayi teşekkülü

S Ü M E R B A N K

Bankacılık hizmetleriyle de emrinizdedir.

S Ü M E R B A N K

Mevduat sahiplerine en fazla menfaat temin eden Bankadır.

İkramiye çekilişlerinde:

Apartman daireleri, zengin para ikramiyeleri.

Bunlara ilâveten: Mevduat sahiplerine en geniş imkânlar dahilinde
yünlü ve pamuklu satışlarında %10 tenzilât.

S Ü M E R B A N K

Sermayesi : 500.000.000 Türk Lirası
Umum Müdürlük : ANKARA
Şubeleri : ANKARA, ADANA, BAĞÇEKAPİ, BALIKESİR,
BURSA ESKİŞEHİR, İSTANBUL, İZMİR, KARA-
BÜK, KAYSERİ
Ajansları : BEYOĞLU (İst), DEMİRCİ, EŞREFPAŞA (İzmir)

Sümerbank'ın Müesseseleri:

Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Basma Sanayii Müessesesi — İzmir — Halkapınar
Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
Sümerbank Deri ve Kumdura Sanayii Müessesesi — Beykoz — İstanbul
Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli — Konya
Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
Sümerbank Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi — Bursa
Sümerbank Sungipek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
Sümerbank Yünlü Sanayii Müessesesi — İstanbul

Sümerbank'ın Teşebbüsü:

Kütahya Keramik Fabrikası

HER İŞ ADAMI VE HER MÜESSESE, REKLAMLARINI İSTANBUL
TRAMVAY VE TUNEL İDARESİNİN OTOBÜSLERİNDE, TRAMVAY-
LARINDA, DİREKLERİNDE VE TUNELDE YAPIYOR.

SİZ DE MALINIZI VE MÜESSESENİZİ TANITMAK İSTİYORSANIZ,
İDARE'NİN BEYOĞLU'NDA, METROHAN'DA 4. ÜNCÜ KATTAKİ
İLÂNAT BÜROSU'NA MÜRACAAT EDEREK,

I. E. T. T.

NİN VASITALARINDA YER AYIRTINIZ.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ekim 1958

İÇİNDEKİLER:

BRÜKSEL'DE KILIÇ-KALKAN ŞAKIRTILARI	Haldun TANER
BAMSI BEYREK'İN SIVAS SÖYLENTİSİ	Cahit ÖZTELLİ
HALK MÜZİĞİNDE FORM (ŞEKİL) I	Veysel ARSEVEN
KONYA KADINLIĞI VE KONYA EVLERİ (IV)	İffet BABAGİL
«NT» BİTİMLİ KELİMELEER	Mahmut Bağıp GAZİMİHAL
ASKER MEKTUPLARI	M. Mustafa ÇALDAĞ
URFA MÂNİLERİ	Mehmet ÜCAL
BİZE GELEN KİTAPLAR	

Sayı: 111

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Memleketimizin en büyük sanayi teşekkülü

S Ü M E R B A N K

Bankacılık hizmetleriyle de emrinizdedir.

S Ü M E R B A N K

Mevduat sahiplerine en fazla menfaat temin eden Bankadır.

İkramiye çekilişlerinde:

Apartman daireleri, zengin para ikramiyeleri.

Bunlara ilâveten: Mevduat sahiplerine en geniş imkânlar dahilinde
yünlü ve pamuklu satışlarında %10 tenzilât.

S Ü M E R B A N K

Sermayesi : 500.000.000 Türk Lirası
Umum Müdürlük : ANKARA
Şubeleri : ANKARA, ADANA, BAĞÇEKAPİ, BALIKESİR,
BURSA ESKİŞEHİR, İSTANBUL, İZMİR, KARA-
BÜK, KAYSERİ
Ajansları : BEYOĞLU (İst), DEMİRCİ, EŞREFPAŞA (İzmir)

Sümerbank'ın Müesseseleri:

Sümerbank Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
Sümerbank Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
Sümerbank Basma Sanayii Müessesesi — İzmir — Halkapınar
Sümerbank Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi — Beykoz — İstanbul
Sümerbank Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli — Konya
Sümerbank Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
Sümerbank Kendir Sanayii Müessesesi — Taşköprü
Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
Sümerbank Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi — Bursa
Sümerbank Sungipek ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
Sümerbank Yünlü Sanayii Müessesesi — İstanbul

Sümerbank'ın Teşebbüsü:

Kütahya Keramik Fabrikası

HER İŞ ADAMI VE HER MÜESSESE, REKLAMLARINI İSTANBUL
TRAMVAY VE TUNEL İDARESİNİN OTOBÜSLERİNDE, TRAMVAY-
LARINDA, DİREKLERİNDE VE TUNELDE YAPIYOR.

SİZ DE MALİNİZİ VE MÜESSESENİZİ TANITMAK İSTİYORSANIZ,
İDARE'NİN BEYOĞLU'NDA, METROHAN'DA 4. ÜNCÜ KATTAKI
İLANAT BÜROSU'NA MÜRACAAT EDEREK,

I. E. T. T.

NİN VASITALARINDA YER AYIRTINIZ.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Ekim 1958

İÇİNDEKİLER:

BRÜKSEL'DE KILIÇ-KALKAN ŞAKIRTILARI	Haldun TANER
BAMSI BEYREK'İN SIVAS SÖYLENTİSİ	Cahit ÖZTELLİ
HALK MÜZİĞİNDE FORM (ŞEKİL) I	Veysel ARSEVEN
KONYA KADINLIĞI VE KONYA EVLERİ (IV)	İffet BABAGİL
«NT» BİTİMLİ KELİMELER	Mahmut Ragıp GAZİMİHAL
ASKER MEKTUPLARI	M. Mustafa ÇALDAĞ
URFA MÂNİLERİ	Mehmet ÜCAL

BİZE GELEN KİTAPLAR

Sayı: 111

Kuruş: 50

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

daha
ucuzdur...

...çünkü FAY miktar itibarıyla daha fazladır, kalite bakımından daha üstündür... dolayısıyla fiyat bakımından çok daha ucuz gelir. Harika temizleme tozu FAY'ın, bıçak, çatal, kaşık, fayans, emaye ve madeni eşya ile bilimum temizlik işlerinize getirdiği kolaylık ve sür'atlen siz de istifade ediniz... hemen bugün FAY ALINIZ.

Fay Temizleme Tozu,
Puro Sabun Fabrikasının
yeni tesislerinde,
mühassas kimyagerler
tarafından hususi formülle
imal edilmektedir

Evlerde, Fabrikalarda,
Mekteplerde,
Hastanelerde,
Otellerde, Lokantalarda
ve bilimum
temizlik işlerinde

fay

HERŞEYİ ✓ DAHA İYİ TEMİZLER

Yıllık abonesi 5,
altı aylık abonesi 2,5
Liradır.
Yurd dışı senelik abone
2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değiştirmelerde
ücret alınmaz.
Basılmayan yazılar
isten'nce geri gönderilir.
Ekiç'gi Basımevi

Yazı İşleri Mes'ul Müdürü: İ. HINÇER
Adres: Yeşildirek, Sultanmetke'bi Sokak, No. 17, İstanbul

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR. HALKBİLGİSİ DERGİSİ

SAHİBİ: İHSAN HINÇER

No. 111

EKİM 1958

YIL: 10 — CİLT: 5

Brüksel'de Kılıç - Kalkan Şakırtıları

Yazan: Haldun TANER

Sekiz Ağustos günü Serginin (Grand Auditoire) 1 folklor ekiblerimizin halk oyunlarına ayrılmıştı.

Saat 17.00 de başlamasına rağmen sularlarımızdan çok daha büyük ilgi toplayan bu gösteriler, gerek Halk Oyunu Ekiblerimizin gerek Mehterlerimizin bundan önceki beynelmilel gösterilerde meselâ Edinburg Festivalindeki şöhretinden ileri geliyordu.

Bütün reklâm eksikliğine rağmen konserlerimizde yarı yarıya güçle dolan 1200 kişilik salonun o gün silme dolu oluşu, bir yüzlerce insanın da gösterileri ayakta seyredişleri Belçikalıların ve Serigideki yabancıların olağanüstü ilgisini yeter derecede gösterir sanırım.

Kılıç Kalkan Şakırtıları

Işıklar sönmeye sahneyi ilkin ritmik kılıç kalkan şakırtıları doldurdu. Bursahlıların, Festivallerden bildiğiniz bu mehabetli girişleri bir anda salonun havasını elektrikleştirdi. Onları davul zurnalarıyla Trakya, Erzurum ve Çorum, kemengeleri ile Trabzon, rengârenk elbiseleriyle Anteb, Efeleri ile Balıkesir takip etti. Sahne bir anda doluverdi. Burada müsaadenizle sabık Küçük Valimin bir benzetmesini takdim edeyim: «Âdeta yurdun kokulu bahçelerinden derlenmiş renkli bir çiçek demeti karşısında idik.»

Sahneyi dolduran rengârenk ekiblerimiz sade gözü değil gönülleri de dolduruyor, renklendiriyordu.

Halk Oyunları Ekipleri

Sahnenin tekrar kararından sonra kenardaki hoparlörden fahri spikerimiz M. Montagne'nin ne fazla, ne eksik tam dozunda küçük giriş konuşmasını dinledik. Türkiye tabiatını, bu iklimin çeşitliliğini ve bunların Türk insanının karakteri üzerindeki etkilerini tam Batı gustusunda olgun bir üslupla sunan M. Montagne sözü Türk folkloruna ve danslarının çeşitli karakteristiğine getirerek birer birer sahneye çıkan her ekibin mahalli özelliklerini atmosfer yaratan çok yerinde takdimlerle vermeğe başladı. Öyle ki, her seferinde sahne kararıyor, spikerin iki üç cümlelik renkli mukaddimesi duyulurken sahnenin ortasında o ekibin temsilcisi bir erkek bir kadın silueti aydınlatılıyor, sonra birden yanan ışıklar gümleneyen davullar ortasında bütün canlılığı ile oyun başlıyordu.

Çorum ekibinin (Halay, Aşkın Uyanışı, Sevgili) seçme kısımlarını ihtiva eden kumoristik dans pandomimi, Antep'lerin Şirin Narı, Bursahlıların Kılıç Kalkan Oyunu gösterileri ve diğer ekiblerin çok iyi çalışılmış, çok candan verilmiş oyunları salonu dakikalarla çmlatan alkış salvosu ile karşılandıktan sonra

bilhassa Erzurumluların mükemmel oynayırları ve Trabzon ekibinin akilları durduran çevik figürleri hayranlık gradosunu doruğuna çıkardı. Sahnedeki dinamik dansların elektrikli havası salondaki binlerce insanı o saat içine alıvermişti. Hepsinin gözleri heyecandan çakmak çakmak, avuçlarını patlatırcasına alkışlıyor, alkışyorlardı.

Dünyanın ilk nizami ordusunun bandosu

Bu heyecanlı neden sonra yatıştırıcı gibi olunca spikerin sesi bir müjde verdi. Biraz önce bir Türk askerî uçağı ile Brüksel'e varan meşhur Mehter Takımı bir cemile olmak üzere burada toplanan seyircilere görünecekti.

Büyük sevinç tezahüratına yol açan bu sürprizli haberdan sonra perde tekrar açıldığı zamanki muhteşem manzarayı orada olup görmenizi çok isterdim.

Bizim Dram Kısmı -sahnesinin- dört misli genişlikte üç misli derinlikte olan muazzam sahneyi tamamen kaplayan Mehter Takımı, palabıyıklı 1.90 boyunda muhafızları, kırmızı, yeşil cübbeli, kavuklu çalgıcıları ve hanendeleri, heybetli sefi ile şanlı bir tarihin canlı bir sahifesi gibi önümüze açılıvermişti. Tarihi ve an'aneyi İngilizler gibi çok seven Belçikalılar bu heybetli manzarayı ben diyeyim üç, siz deyin beş dakika durmadan alkışladılar.

Spikerin takdimi üç, dört kere güme gitti. Neden sonra duyulabildiği zaman

Gösterileri üstün ilgi gören Halk Dansları Topluluklarımız Brüksel Sergisinde..

şunları söylediği anlaşıldı:

«Karşınızda dünyanın ilk nizami ordusu olan Yeniçeri Ordusunun Bandosunu görüyorsunuz.»

On iki kelimelik bu takdim fazla açıklamaya lüzum bırakmıyacak kadar açıktı, ezici idi, iddialı idi ve gerçekti.

Alkış tükenince Mehter başı öne geçip Mehterlerini an'anevi usule uyararak:

— Merhaba ey mehterhan diye selâmladı. Hep bir ağızdan:

— Merhaba Mehter başı diye karşılık aldı.

Yanımdaki Belçikalılara bakıyorum. Hepsisi deliye dönmüşler. Barones, düşes kılıklı, aristokrat kocakarılar, sedef kaplı tiyatro dirbünlerini, opera gözlüklerini bir bir mehterlerin, muhafızların üzerinde gezdirip birbirlerine:

— Mais c'est merveilleux.

— Splendide.

— Magnifique...

Dede Korkut :

Bamsi Beyrek'in Sivas Söylentisi

Derliyen: Cahit ÖZTELLİ

ÖNSÖZ

Dede Korkut üzerine çalışmalar ağır da olsa ilerlemektedir. Birkaç ay önce Türk Dil Kurumu, Dresden ve Vatikan nushalarını fotokopileriyle birlikte yeni bir baskısını yayınladı. (Bu baskı için Türk Dili, sayı 82'deki yazımıza bakınız). Öteyandan Millî Eğitim Bakanlığı da Orhan Şaik'in yeni araştırmaları değerini artırdığı eserinin ikinci baskısını hazırlamaktadır. Bu çalışmalar yanında dergilerde de yeni araştırma ve incelemeler çıkmaktadır. Eskilerle birlikte Dede Korkut bibliyografyası oldukça genişlemiştir.

Bu arada ben de Konya'da tanıdığım Sivas'ın Gürün ilçesinden Şevket Koşar'dan dinlediğim Beyrek söylentisini yazdım. Şevket Koşar, çocukluğunda dayısıyla Konya'ya gelmiş. Dayısı çok güzel hikâye söylermiş. Bu usta hikâye söyleyicisi yeğenine de bildiklerini öğretmiş. Şevket bugün elli dört yaşındadır. Dayısı altmış yaşında iken ölmüş. Şevket, eski hikâye anlatma gelenekini oldukça iyi becermektedir. Burada dikkati çeken, konular değişikçe söylediği tekerlemelerdir. Nazım karakteri gösteren (Ha şunda, ha bunda...) diye başlayan bu tekerleme özellik taşıyan bir ses ve beste ile söyleniyor. Bu, bana sinemadaki konu değişirken çalınan fon müziğini hatırlattı. Her ikisi de konunun değişeceğini seyirciye hatırlatarak hazırık yapmaktadır. Bu tekerleme halk hikâye ve masallardaki konu değiştirme sırasında söylenen (beriyandan, biz gelelim... ezincanıp) gibi giriş sözlerinin yerini tutmaktadır. Her halde eskiden sazla söylenen eşğlarda burada saz söze katılıyordu.

Tesbit ettiğim bu söylentinin başlangıç teker-

— Superbe.. Incroyable.

— Marevellus... Grossartigl.

Gibi üç lisanadan hayranlık sayhaları salıyeriyorlar.

Mehterler üç parça, bu arada da meşhur Estergon Kalesini çaldılar, söylediler. Salonun hali görülecek seydi.

«Biz Biz» diyor da bir daha demiyorlardı.

Biz de Bizliğimizi en çok o gün orada anlar gibi olduk.

Gövde Gösterisi

Mehterler sade Türk gününün değil, hiç aşırıyla kapılmadan iddia edebilirim ki Sergideki bütün gösterilerin de en parlağı oldu.

Ertesi gün Pavyonumuzdan Grand Place'a kadar şehir caddelerindeki yürüyüşleri tam bir gövde gösterisi oldu. Bu sefer sade Sergi değil, bütün Brüksel birbirine girdi. Çoluk çocuk, genç, ihtiyar üç adımda bir duran o meşhur

lemesi de dinleyenlere karşıdır. Ve oldukça uzundur. Bitirir te bir tekerleme ile son bulmaktadır. Burada (onlar emiş muradına, biz gıkmalı terevetine) kılasik tekerlemesi yerine yarı müzahı, yarı manzum karakterinde kısa bir tekerleme görülmüyor.

Hikâye içinde, Beyreğin Akkavak kızı ile uğraşmaları başlı başına bir masaldır. Ayrıca başka Beyrek söylentilerinde olduğu gibi yer yer masal motifleri dikkati çekiyor. Bu durum öteki halk hikâyelerinde de böyledir. Bunlar arasında en çok olanı Hızır motifidir. Nitekim, bizim söylentide sık sık ortaya çıkar. Elma motifi de bir çok masal ve hikâyelerde rastlanan bir motiftir. (Masaların hikâyelere karışması hakkında bakınız: Perlev Nallı BORATAV, HALK HİKÂYELERİ ve HALK HİKÂYESİ, sayfa 71).

Bamsi Beyreğin, öteki söylentileriyle karşılaşılması ayrı ve uzun bir konu olduğu için burada bu işe girişmeyeceğiz. Bu konuda çalışmak isteyenler için Orhan Şaik Gökyay'ın eseri toplu bir kaynaktır.

Dede Korkut çalışmaları şunu isbat etmiştir ki, Beyrek hikâyesi yalnız derlendiği yerlerde değil, Anadolunun hemen her yerinde söylenmekte olup pek yaygındır. Türküleri de az çok ayrılık göstermekte birlikte aynı kaynaktan gelmektedir.

Akkavak Kızı ile Reğböre

Hu, diye hüsgüt (susun, dinleysin demek)..... Var varanın, sür sürenin, destursuz bağı girenin, sopa yemesi çok olur... Dinleysin ağalar, dinleysin hikâyeci; güzeller elinden şikâyeti... Evvel

Yeniçeri yürüyüşüne ayak uydurmaya çalışa çalışa onların peşinden bir saatlik yolu ağızları bir karış açık tepişlerini muhakkak görmeli idiniz. Allah vere Basın Yayın'ın filmcileri bu sahneleri kaçırmaması olsunlar.

Gece Grand Place'da Folklor Ekibimizin dansları ile Mehterler, bu sefer de açık hava tribünlerini doldurmuş onbinlerce halk önünde, aynı programı gösterip büyük takdir ve hayranlık topladılar. Bu tribünlerin hiç bir millî günde böyle dolmadığını bütün Brüksel gazeteleri yazdı. Zaten ertesi günkü ve bir hafta boyunca çıkan bütün gazetelerin ilk sahifeleri hep Mehterler ve Halk Dansları Ekiplerimizin resimleri ile dolu idi. Gece Belediye Sarayında verilen resmî kabulde Belediye Reisi Türkiyeye Sergiye getirdiği bu değerli canlıktan dolayî şehir namma ayrıca hararetle tebrik ve teşekkür lüzumunu duydu.

zaman içinde, kalbur saman içinde... Deve dellâllık ederken, eşek çobanlık ederken, katır berberlik ederken, karıncaya vurduk palam, yedi yerinden çekdik kolanı... Ahşamdan beri söylediğimiz yalanı, bir gerçeğe benzedemedik demiş, ağalar...

O yalan bu yalan, fili yutdu bir yılan... Eşeğe binip, deveyi kucağına alan, bu da mı yalan...

Vakti zamanın birinde bir padişah varmış. Bu padişahın evlâdı yoğmuş. Günlerin birinde böyle düşünürkene lalası gelmiş:

— Ne düşündün, padişahım, demiş.

— Ey lala, ben düşünmeyüp de kim düşünsün. Altmış yaşına vardım, bir oğlan çocuğum yok. Ben yarım öldükten sonra tahtıma, tarabama kim çıkacak...

Lala: — Ey padişahım, düşünme, Allah büyüktür. Seninle bir seyahata çıkalım, gel...

Padişahlan ikisi, birer atlara binip seyahata çıktılar. (Ha şunda, ha bunda... Onüç ondört yaşında, keçe külâh başında... Derelerde sel gibi... Depelerde yel gibi... Öndüç almış un gibi... Tozmuş gitmiş bunlar...)

Varmışlar, büyük, güzel çayırlık yere gelmişler...

Lala: — Padişahım, buraya inelim, birez ekmek yiyelim. Burda namazları kılalım. Allah bakalım ne gösterdir, der.

Bunlar namazı kılmuşlar, iki rekât sünnet kalmış, sağa selâm verüp de sola selâm vereceği sıra: — Selâm aleyküm, deyüp bir derviş baba dikilir.

Derviş Baba: — Dilediğini vereyim, padişahım, der.

— Sen, benim padişah olduğumu neden anladın, der padişah.

— Senin yanında lala var, ondan anladım, der, tekrar, dile dileğini vereyim, padişahım. Derviş bir alma verir:

— Padişahım, bunu alacaksın, şimdi eve gideceksin, bunu soyacaksın, iki bölceksin. Kabuğunu bir tarafa, içini bir tarafa. Yarısını sen, yarısını hanım sultan yeyecek. Evde, ata içini, kabuğunu ite yedireceksin. Allah tarafından dokuz ay, dokuz gün, dokuz dakkada bir oğlan çocuğu meydana gelir. Ata da bakarsın bir tay olmuş. O da erkek. Köpek de kunnamış, o da erkek. Ben

gelmeyince bunların adlarını koymayacaksm...

Sonra Derviş Baba: — Ee, padişahım, sen bu yoldan mı geldin, şu yoldan mı? derken, padişah bu yana dönünce, Derviş Baba gaybolur. Padişah, lalaya soruyor, lala: — Ben, ne geldiğini, ne geldiğini gördüm, der. Meğer bu derviş Hızır'mış.

Lala: — Ey, padişahım vakit geldi, gidelim. Yola düşüp eve geldikten sonra, padişah almayı belinde unuduyor. Yatağa yatacak oluyor. Kuşağını çezince alma yere pat, düşüyor. Sultan Hanım der ki:

— Ey padişahım, genceldin padişahım genceldin, der. Padişah derkine: — Eunu bize bir Derviş Baba verdi. Getir şu altın bıçağı. Şimdi bunu soyacağız. Yarısını sen, yarısını ben yiyeceğiz. Kabuğunu ite, içini ata yedireceğiz. Allah tarafından dokuz ay, dokuz gün sonra atdan tay ve bizim bir oğlanımız olacak, Derviş Baba gelmeyince biz bunların ismini bırakamayacağız.

Dokuz ay, dokuz gün dokuz saat sonra bir oğlan olur. At da, it de birer erkek doğurmuş. Oğlan lüydükden sonra padişah, mektebe veriyor. Birgün çocuklarla oğlan dövüşüyor. Çocuklar «adsız oğlan» deyolar. Buna kızıyor. Eve dönünce der ki anasına: — Ey ana, ben mektebe gitmeyeceğim, der. Anası, hemen gidüp padişaha habar veriyor: Ne yapacaksın yap, deyolar. Padişah, oğlanı çağırtdırıyor. Oğlan: Baba, bana «adsız oğlan» deyolar. Ya benim adı mı bırak, yok yoksa mektebe getmeyeceğim, der. Padişah: — Oğlum senin deden var, o gelecek, o senin adı bırakacak. Sen mektebe git, der. Oğlan: — Baba, mektebe getmeyeceğim, ya adımı bırak, yok yoksa...

Padişah ilân ettiriyor, âlimleri, büyük adamları topluyor. Büyük bir salonda toplanıyorlar. Oğlanı da ortaya koyuyorlar. İkindiyee kimi Ali, kimi Veli koyak, deyolar. Bir ada benzedemiyorlar. Dağılıyorlar. Zabahdan padişah, nerede daha büyük adam varsa topluyor. Gene ad koyamıyorlar. Gene ikindi oluyor. Millet dağılmada olsun, zabah oluyor, tekrar toplanıyorlar. Derviş Baba içeriye birden giriyor. Girince,

ARAŞTIRMALARI

padişah birden ayağa kalkıyor, selâm veriyor. Derviş:

— Ey padişahım, bu kalabak ne? deyolar. Padişah: — Hoş geldin, torunun mektebe gitmiyor. Bu gün üçüncü, ad koyamadık. Adını şen vereceksin, der.

— Ey padişahım, oğlanı dışarı çıkardın, iti de, atı da çıkardın, deyolar. Üçünü de kapının önüne çıkarıyorlar.

Derviş: — Oğlum, senin adın Beğbögrek, elin dutan olmasın oğlum, arkan yere gelmesin, oğlum, der. Ata da der ki: — Senin adın Bengiboz, arkan dutan olmasın, koşduğunu dutasın.. Köpeğe de: — Senin adın Hodayı, der. Derviş Baba padişahla konuşurken: — Bu sarayı sen mi yapırdın, babandan mı kaldı? der. Padişah yokarı bakınca Derviş gayboluyor. Nöbetçilere soruyorlar, ne geldiğini, ne geldiğini görmedik, deyir, nöbetçiler.

Oğlan aynı mektebe devam etmede olsun, eve gelince doğru atın yanına gelir, bakar, tumar eder. Dersini çalışır, yatarmış. Oğlanın bir analığı varmış. Oğlan yakışıklı olmuş. Analığının kamu kaynamış, oğlana sarılmış. O da: — Sen, benim anamsın, get, der. Bundan araları açılıyor. Kadın bir yahudi severmiş, doğru yahudinin yanına varıyor: — Bu gün benim başıma bir iş geldi, heç sorma, der.

— Ne oldu, hanım efendi?

— Ne olacak, oğlana bir sarıldım, oğlan beni itdi. Şimdi babasına söyleyecek olursa, padişah benim kafamı kesdirir, ne yapacağız bunu, der.

Yahudi: — Oğlanı öldürelim, der, sen bir kaz kesdir, içini agula, oğlana yedir, der. Kadın dediğini yapar. Oğlan mektebden gelince atın yanına varır. Bakar ki at boyuna ağlar: — Anan, atım, canım atım, kurban olayım, ne için ağlarsın, der, ata valvarır. Atın dili yok, söylemez. Oğlan bir abdest alır. At durmadan ağlıyor. İki rekât namaz kılıyor. «Ya Rabbi, ya ata bir lisan, ya benim ruhumu burdan kaldır» der. Allah tarafından ata bir lisan geliyor.

— Ev, Beğbögrek, şimdi seni öldürecekler, benim canım nice olacak?

— Atım, kaçalım, der.

— Hayır, kaçmayın olmaz, şimdi, der, sen varınca kazı senin önüne goya-

cak. Ana, ben bunu yemem, de. Pencereden köpeklerden birine at, bak ne olur, der. Dediğini yapar, köpek ölür. Anatik zabahdan yahudiye gider: Oğlan yemedi, bildi mi nedir, der. Yahudi: — Bunu at bildi. Atı öldürelim, oğlan kolay. Oğlan mektebden gelince at yine ağlıyor: — Ey, Beğbögrek, önce beni, sonra seni öldürecekler, der.

— Anan sarı samanda yıkanacak, hastalanacak. Yahudi de oraya gelecek, atın yüreği çıkacak, yerse eyi olacak deyecek, yahudi, beni öldürecekler, der, at, söyler:

— Dohtorlar ilaç yaparken yahudi gelir. Atın yüreği pizola olacak, der. Sen de bir atdan ne olacak, dersin. Beni kesmeye yatırınca sen: — Şu atıma bir binemedim, onu oynatamadım, dersin. Baban, kaldırım atı, der. Sen üstüne binersin. Dohtorlar bakarken yahudi de gelir, atın yüreğini vermek ilâzım, der, bunun derdi çok büyük bir dert, yoksa bu hanım ölür, der. Babası Beğrek'den atı ister. Beğrek gelir, babasına sorar. O da olanı ağnadır. Baba, bir güheylân, anama kurban olsun, ne kıymatı var, der.

Atı bahçaya çekiyorlar. Etrafı büyük duvarla çevrili bahçanın. Büyük kasapları topluyorlar. Atı yatırıyorlar. Bu sırada Beğrek:

— Şu atıma bir binemedim, onu bir oynatamadım, der. Padişah emir veriyor, atı kaldırıyorlar. Adamakıllı süslüycüler atı. İki terki heybesi altın koyuyorlar. Oğlan biniyor. Yahudi:

— Ey padişahım, burdan kaçacak der. Yanındakiler de: — Hey, pezevenk, bu kalanın üstünden kuş olsa uçamaz derler. Padişah, demircileri çağırtdır. Kata üstüne iki adam bovu demir çekerler, at kaçmasın, deye. At: — Ey Beğrek, seni böyle kaçıramayacağım. Bana keskin özengi vuracaksın. Yalnız, kafamı göğsüne vurunca babana, Allaha ısmarladık, dersin. Beğrek, keskin özengi vurunca kanlar çıkıyor karnından atın. Beğrek, Allaha ısmarladık, der. Haman kalanın üstünden sıçrayor. Orada bir baldırı çubak bir adam varmış: — Bana bir at çekin de, gideyim şunu yakalayım da, padişahdan bahşış alayım, der.

(Devamı var)

Halk Müziğinde Form (Şekil)

- I -

Yazan: Veysel ARSEVEN

Resim, heykel ve mimarlık gibi mekânda beliren güzel sanatlar, gözle görülür, elle tutulur bir şekle sahiptir. Şiir ve müzik gibi, sadece zamanda yaşayan sanatlarda ise şekil elle tutulur, gözle görülür değildir. Onlarda şekil, ancak fikirlerin arka arkaya gelmesinden ve bir nizama bağlanmasından doğar.

Her müzik eserinin bir iç bir de dış yapısı vardır. İç yapı, melodi, ritim ve armoninin anlatım (dil) birliği etmelerinden doğan müzikal fikirler birliğine, dış yapı ise, bu fikirlerin tertibinde dengeyi temin etme haline denir. Dış yapı bir eserin şeklini (formunu) meydana getirir. Bu şekil düzeni, basit bir halk melodisinde neyse, bir Bach füğünde, bir Beethoven senfonisinde de aynıdır. Hepsinde de eserin dış yapısını meydana getiren motif, cümle ve periyod gibi unsurlar birdir. Değişiklik sadece bu unsurların işleniş tarzındadır.

Motif: ekseriya iki, nadiren üç, çabuk tempolu eserlerde dört ölçüden meydana gelen enküçük bir müzik fikri ve form unsurudur. **Örnek: 1**

Cümle: ekseriya iki, nadiren üç motifin birbirini tamamlamasından meydana gelen ve başı başına bir mâna taşıyabilen müzik fikridir. **Örnek: 2.**

Periyod: Kişilikleri arasında uygunluk bulunan iki cümlelerin birbirini tamamlamasından meydana gelen daha geniş bir müzik fikridir. **Örnek: 3**

Bu üç unsur, müzikte eserin şeklini hudutlandırır.

Türk halk müziği form bakımından ölçülü ve ölçsüz olmak üzere iki durum gösterir. Ölçülü olanlarına **tarak-hava**, ki türkü ve oyun havaları bu bölüme girer, ölçsüz olanlarına da **uzun hava** denir. Uzun havalar irticalen, parlando üslupta söylenir ve Anadolu'nun ayrı bölgelerinde ayrı adlar altında tanınır: **Bozlak, Türkmanî, Maya, Hoyrat, Divan, Ağıt...** gibi. Uzun havalar genel olarak Karacaoğlan, Dadaloğlu, Emrah, Ruhsatî, Summanî ve daha birçok tanınmış halk şairinin şiirleri ile söylenir. Metinleri yönünden folklorik değildir çünkü yaratıcıları bellidir. Ancak melodileri bakımından folklorik bir değer taşırlar. Çünkü her ne kadar söyleniş tarzlarında kişisel damgalar görülürse de, diğer melodik unsurlar tamamen halkın malıdır. Bunları her hangi bir müzik formu içinde incelemek mümkün değildir.

Ölçülü halk müziğini türküler ve oyun havaları meydana getirir. Oyun havalarından ekserisi sözsüzdür ve sadece çalgılarla çalınır. Ancak, sözlü oyun havalarına raslandıği gibi, bir kısmı sözlü bir kısmı da sözsüz olan havalarımız da vardır.

Ölçülü melodilerimizi şarkı formu anlamı içinde incelemek gerekiyor. Müzik edebiyatında şarkı formunun şu şekillerine raslanır:

- Tek bölümlü şarkı formu
- İki bölümlü şarkı formu
- Üç bölümlü şarkı formu
- Katlı (triyolu) şarkı formu.

Tek bölümlü şarkı formu: giriş ve bitiş adlı iki motifli bir cümle, yahut iki cümleli bir periyod olabileceği gibi; giriş, ara faktir, dönüş ve karar adlı üç motifli bir cümleden, yahut üç cümleli bir periyoddan da meydana gelebilir. Bu çeşit şarkıların bazılarının başlarında hazırlayıcı birkaç ölçü bulunabileceği gibi, sonlarında kodamsı birkaç ölçü de yer alabilir, bazı motif veya cümleler de tekrarlanmış olabilir.

Halk melodilerimizden, bu kalıp içine sokabileceklerimizi inceliyelim. Giriş ve bitiş adlı iki motifli cümlelerden meydana gelmiş melodilerimiz pek çoktur. Bu tarz melodilerimiz genel olarak a-b motiflerinden meydana gelir ve cümle mutlaka tekrar edilir. Böylece türkü A-A diye iki cümleliymiş gibi tesir yapar. Bu kalıpta olan birkaç halk türküsünü alt alta gösterelim: **Örnek: 4.**

Bu tip türküler genel olarak dörder ölçüden ibarettir. Fakat cümleyi meydana getiren motifler bazan ikizdir. Yani a-b motifleri yerine a-a motifleri vardır. **Örnek: 5.**

İki cümleli periyodlardan meydana gelen ezgilerde melodi genel olarak sekizer ölçülüdür: A-B cümlelerinden meydana gelmiştir. İki motifli cümlelerden meydana gelmiş türkülerden sadece ölçülerinin çokluğu bakımından farklıdır. **Örnek: 6.**

Bu kalıp içinde incelenmesi lâzım gelen ve fakat üçer ve hatta beşer ölçülük kısımlardan meydana gelen ezgilere de rashyoruz. **Örnek: 7.**

(Devamı var)

Konya Kadınlığı ve Konya Evleri

Yazar: İffet BABAGİL

Evlerine işlerinden yorgun argın dönen bu erkeklerin evde kendilerini sabırsızlıkla ve huysuzlukla bekleyen karınları yoktu şüphesiz. Konya evinde markanizma tamamen erkeğin elinde olduğundan bu evlerde şumarık edah kendi başına buyruk kadın türetilmemiştir. Kadını iyi bir ana, her bakımdan sadık bir zevce bırakmak için gerek evin, gerek ailenin ihtiyacı zamanında temin edilmiş, kadının dili erkeğe uzayamamıştır. Hırçnlık eden, huysuzluk eden geline «Bu evde ölmeğe gelirsen ne alâ. Keskin sirketin zararı kabımadır. Yoksa iş bildiğin gibi değil. Elin adamları gelinin yerine gelin koyarlar göğün yerine göç dayarlar.» diyen biri bulunur. Gelin bir iki gün somurtur, diplerde bucaclarda ağlar ama, kaynanasının gittiği yolu takipte gecikmez. İzanlı, müdebbir bir gelinse, ev onu kazanmış aile fertleri ona karşı vazifesini bilir insanlar halinde ona sarılırlar. Gelin bütün Anadolu kızları gibi ekseriya büyüklere itaatlı, kanaat sahibi ve sessizdir. Bunların içinde müstesnalı yok değildir. Ben umumî olarak bahsediyorum.

Gelini evde bir şahsiyet ve o ev için

bir kıymet yapan kocasıdır. Erkek anasını ezmiyen, hürmet etmesini bilen, aile sevgisini tadan biri ise karısını da ona göre idare eder, kıymet verir.

Bence, erkeği erkek olan kadın bah-tiyardır, mesuttur. Kadın, karşısında zayıf iradeli, evin ihtiyaçlarında müh-mel, cam, ağzını açmak istemiyecek ka-dar — gençken — ihtiyar kisvesine bü-rünmüş erkeği ne sever ve ne de sayar. Onu evde fazla bulur. İşte bir aile için-de büyümüş Konya erkeği bu gibi hal-lere meydan vermemektedir. Küçüklük e-vin kızları büyük evlere geldikleri za-man dahi ona bir istikamet vermek için erkeğin kafası daima çalışmaktadır.

Erkeğin sevk ve idaresi her işi hal-ledebilir. Halledemiyorsa, erkek bu işle-ri gevirmeğe yeterli değildir, demektir.

Pek yakın bir komşum bana, «Ya-bancılar bizim erkekleri çekip çevire-mezler», demişti.

Hakikaten Konya kadını, erkeğini kendisine has bir dirayetle ve tam ona göre idare edebilmesi ile iki misli hüner sahibidir.

Konya kadınlığının saymakla tüken-miyen meziyetlerinden biri de komşusu-nu avadanlık sahibi etme hususundaki teşvikidir. Kendisi komşuya hiç bir ha-cete gitmez. Kimseden tava, tencere, le-ğen, hülâsa kab kacak istemesi görül-memiştir. Bazı kadınlar gibi tenceresi-nin kalayı bozulmasını diye komşusunun tenceresini alıp kullanması aklının işi bile değildir.

Kendisine hacete gelenleri boş çevir-mez.

Bu istemeyi âdet hükmüne koyan-ları sezdi mi:

— Çarşıda leğen çok a kızım, baba-nız size de alsın, diye, ikazını zamanın-da yapar.

Ve bir iki günden sonra komşu ha-kikaten leğen sahibi olur.

Komşusuna küsen işte böyle ava-danlık sahibi olur, sözünün tatbikatı ci-hetine gidilmiş olur. Konya evi bir da-rülededir. (Devam edecek)

Araştırmalar :

“NT,, Bitimli Kelimeler

Yazar: Mahmut R. GAZİMİHAL

Önce 50 küsur kelimelik alfabetik bir diziyi tanınamamız gerekecektir. Ya-bancı asıllı türkçeleşmiş bir iki örnek de aralara konuldu. Öz türkçelerin mor-folojisi onlara nispetle farklıdır. Çoğu köylü dilinden yadigarlardır:

Ağmant — Fırsat (Keskin köyü «Eskişehir»; Burdur).

Ahant — Asya türkları arasında pek yaygındır. Hoca, softa demektir. İranlılar bunu Timuriler çağından son-ra benimseyerek «kunt» şeklinde kısalt-tılar: efendi yerine de kullanıyorlar. Bizde kelimenin herhangi bir şekli hiç bir zaman yer bulmadı. Menşei muna-kaşalı kalmakla beraber, türkçe değil, türkçeleşmiştir. Altay Kırgızları halk şairine «el akını» derler. (Tafsîlât için İslâm Ansiklopedisindeki maddesine bakınız). — **Akunt**, aynı şeydir.

Anant — Kusur, kabahat. Anado-ludandır. Ağman ve Eğmen şekilleri de kullanılıyor.

Ant (= And) — Yemin, ahd. Bü-tün türklük dünyasının en eskilerden kalma «and içme» göreneği Moğollara da geçince o dilde kelime «ande» oldu. Moğolcada (nd) bitimli kelime yoktur. — **Kudatku Bilk**’te «andığ adas» diye-minde geçer. Kelime yardımcı kullanılır.

Avgant — Su arki. Orta Anadoluda şu şekilleri de vardır: Avgan, Av-gun, Avgın; Avkun, Avkan, Avkun. Bu çeşitleniş kadem derinliğine delil sayıla-bilir. Önceleri hepsinin sonunda (t) bu-lunmuş olsa gerektir: nitekim «avkan» söylenişinin **avkant** denileni de derlen-di.

Bant — Bağlanmak anlamına Kaş-garlı’daki eski «banmak» fiilinin **ban** kökü (t) katımıle «bant» şeklinde kul-lanılmış olsa gerektir; bağlantı anlamı-le. Ferhenklerde çok anlamlı farsça **bend** kelimesi ile bu türkçe **band** sözü aynı maddede karışmışa benzemektedir.

Belbent — Pencere parmaklığı (Ga-ziantep). — Belki: **bel** - **bent**.

Berent — Kossanyi Belâ’nın verdi-ği bilgiye göre Macarelinin Arpad çağı-

na ait **Berend** has adları ile ortaçağda-ki aynı çeşit yer adları **Berendi** isimli ol-lup bir kısmı Macarelinde erkenden yer-leşen o türk boy adıyla alâkalı görüle-bilmişlerdir. Anadoludan XVI ve XVII. yüzyıllara ait bazı iskân belgelerinde «Berendi aşireti» ne raslanmaktadır. Bugün biri Antalya’da, biri Konya’da **Berendi** adlı iki köy vardır. **Berendi** bo-yunun ilk izleri XI. yüzyıl güney Rus-ya bozkırlarından başlar; yaşadıkları yerlerde birçok coğrafi adlar bırakmış-lardır. (Bu boy hakkında Türk Ansik-lopedisindeki maddesine bakınız).

Berent — Hunlardan Atilla’nın de-delerinden birinin adı **Berend** idi.

Büvent — Suyu tutmak, kabart-mak için önüne yapılan set, bent. Ana-dolunun çoğu yerlerinde şu şekilleri de vardır: **Büventi**, **Böğet**, **Bövet**, **Büğet**, **Bölet**, **Bünet**; **Bügenmek** (fiil), **Bügen-ti**.

Cıbant — Su yolcusu. (Sinop). **Cınt** — Cirit oyununun Ma-latyadaki söylenişidir. «Cird» keli-mesi arapçadır, Anadolunun da en eski ve yaygın atlı savaş oyunudur. Eskiden İstanbulda çok oynanırdı.

Çavunt (= Çavund) — Türk dili-nin en eski kaynaklarında görülen yay-gın kelimelerdendir. Ünlü, sanlı demek-tir. Çavun şekli de vardır. Çav kök ke-limesi şan ve şöret demek olduğu gi-bi, **çavmak** fiili de kadimdir. Anadoluda hâlâ ve yer yer çeşitleriyle vardır. **Dede Korkut**’ta «Çavuntu» geçer ki ay-nı anlamdadır. Kişi adı olarak da pek eski, fakat enderdir: «Çavunt (Şöhret), Anadolu Selçukilerinden İzzeddin Key-kâvus’un buyruklarında geçer.» (Murat Uraz, **Türk adları**, İstanbul 1935). — Ünal, Sanal, Namdar gibi şimdiki övünç-lü anlamdaş ad ve soyadlarının türk-çeden tarihteki en eskilerinden biri ol-mak ve bir fiil köküne «und» katıla-rak yapılmış bulunmak bakımından ö-zelliğiyle dikkati çeken bu saygılı türk adının Kösemihâl Beyin babasının da ismi olması dikkati çeker (gelecek ya-zıda göreceğiz).

Çent — Çentmek fiilinin kökü ve emrihazırdır. Cins ismi olarak ceviz ve badem içinin kuru parçalarına denir, çen denildiği de olur (Ereğli «Konya»). **Çentmek**, kertmek, doğramak demektir. Bir XVI. yüzyıl Anadolu metninde bu fiil şimdilik bilinen en eski kayıt olarak geçiyor. — Kentmek, bunun bir çeşitidir: kertik ve gedik açmak, kertmek.

Çent — Yer adlarında kend kelimesinin bazan böyle söylenebilmişliğini gördük: **Hoçend**.

Çent — Çarpılma, inme, felç (Adana). Alil anlamıyla «çot» çeşiti de vardır. Seyhanda «çöt» çeşiti keza kullanılır: inmeli.

Çönt — Kaba sapa (Güney Anadolu). «Çönt çönt söylenip durma!».

Davım — İstihar, şöhret. Pek eski Asya türkçesinde kullanılmıştır. (Makedonik-etil-edeb). — Bak: **Çavunt**.

Danısmant — Anlamına göre «danışmak» fiilinden yapılmışa benziyor; fakat, farsça danışmend ile andırışması göze çarpmaktadır. Kelimenin bizde **danışman** şekli de vardır: bilgili, arif, danışılma değer kişi. Danışmend adlı muhtelif köylerimiz bulunduğu gibi, Trakya'daki Danışmend köyünün halkı — adın ısrarlı imlâsını yazıdan bildikleri halde — yer adını **Talısmant Köyü** diye de kullanıyorlarmış. (Edirne «Keşan»). — Tanışman imlâsı da vardır: fakih, bilgin, hakim. — Farsça ve türkçe iki ayrı kelime, yani tesadüfî bir andırışma bahis konusu olabilir.

Evcüment — Evine düşkün, yuvasını seven, idareci. (Konya; Gaziantep). Bir lûgatımız kelimenin «Encümen»den bozulmuşluğunu tahminlemiştir. Köylerimizde yer yer çeşitleri vardır: Evcümal, Evcimen, Evcümen. Anlamında da farklar türemiştir. **Evcimli** (Gümüşane yöresi). Çoğu zaman «ev idaresinde seçkin kadın» anlamına gelerek evci kısmı esas görüldüğü için ona men (-t) katılarak yapılmış olabilir. Şu halde encümen veya ercümend ile andırırılığı bir tesadüf eseri sayılabilir.

Funt — Tarla kenarlarındaki tümseklik (Pasinler «Erzurum»). Aynı anlamda Tunt, Tuunt, Tunt, Tunt ve Tong şekilleri de yer yer vardır. — Dilimiz-

deki «fundalık» sözü «funda» ya bağlı olup başkadır.

Göbent — Hayır ve sevinç için verilen ziyafet, toy, şölen (Bodrum «Muğla»). — Hamutta devenin göğsüne inen ip (Antalya).

Gölbent — Küçük su birikintisi veya büsbütün ayrı anlamlarla güney, kuzey ve batı Anadolunun pek muhtelif yerlerinde şu söylenişlerle de vardır: Gölbet, Gölben, Gölbek.

Gövbent — Deve hamudundan geçen ip (İsparta ve İçel köylerinde).

Göyvent — Loğusa ziyaretine gelenlere verilen çerez (Narlidere «İzmir»).

Hant — 1) Küçük bostan (Rize); 2) sınır (Afyon ve Erzincan'ın bazı köylerinde); 3) but kemiği.

Hent — An, lâhza, sıra. — «Kuzuyu yakalayacağımız hentte ürktü». (Çanakkale'nin Ezine köylerinde).

Hendeş — Henteş. Ash «hent-deş» olmalıdır. Akran, arkadaş, emsâl, dost, sırdaş. (İsparta ve Konya'nın bazı yöre köylerinde).

Hınt — 1) Kuvvet, kudret (Çiğekdağ «Kırşehir»); 2) ev, ev bark: «Bir hint sahibi olamadım!» (Yazıyanlı «Maras»); 3) deynekle oynanan top oyununda kale (Maras). [Eunun aslı kale anlamıyla «kent» olabilir; yuva da aynı düşünceye uyuyor]. 4) Arpa.

Hınt — Takat, derman (Köşker «Kırşehir»).

Hout — Oyluk kemiğinin başı. — Biçimsiz. — Aşık kemiğinin yüzü. — Lâkırdısı anlaşılmayan. — Bezden dikilmiş oyun topu.

Hurant — Ev halkı, aile (Maras). — Horanta?

İrlant — İhtizaz. — **İrlanti**, ze'zele, deprem (Seyhan «Denizli»). İrgalamak fiilinin kökünden yapılmışa benzemektedir: ırgalant sözünden kısaltma olabilir.

Kasirkand — Süleyman Efendinin Çagatay Lûgatında bu kelime vardır (Kaf ve sin harflerle başlıyor): «has-sü - haşak», bir nevi çalı anlamına imiş. Belki **kaserkant** okunacaktır. Ferhenklerde böyle bir kelime yoktur. Başka dil kaynaklarında da bulamadık. — Isır-

gan (?)

Kebend — Ayak ayak çıkılan etrafı taşlık dar yol (Bozantı «Karaisalı - Seyhan»).

Kend — Arpa ile buğdayın karışmasından meydana gelen un (Gâvurdağ «Cebelibereket - Seyhan»).

Kend — Öz, nefis, zat, kendi. Meselâ XV. yüzyıl başlarından «Tuhfetü-zekiye» yazma sözlüğünde **kend** imlâsı nefis kelimesiyle karşılanmıştır. — Kaşgarlı'daki imlâ **kendü**'dür. — XIV - XVI. yüzyıllar Anadolu metinlerinde **Kend özü**, **Kend özü**, **Kend özü** bileşimleriyle de geçer ki Kendisi, Kendin ve Kendiniz dediklerimiz onlardan kısalmışlardır.

Kent — Kertmek anlamına kentmek fiilinin kök ve emrihazırdır. (Bak: **Çent**).

Kent — Şehir, köy, kasaba ve kale anlamlarile Türk ülkelerinde yer adlarına ekli kaldığını gördük. Ayrılık kelime halinde XV ve XVI. y. Anadolu metinlerinde geçen yüzyıla kadar geçer. Antep'li Asım şöyle diyor: «Kend keimesi türkiye kariyeye dinür; tarib olunup Semerkand dediler» (Kamus terciümesi). İbni Mühenna lûgatinde Asyadan olarak **kentes**, şehirdes, hemşeri anlamıyla vardır: «kente eş» demek olur (XIV. y.) — **Kutadku Bilik**'te geçer:

«Negür tir işitgili ulu kent bigi»

Çagataycada Kend ve Kent'ten başka «kint» imlâsı da vardır. Azeri türkçesinde hâlâ geçerlikte kalıp, **keñçi** köylü ve rüstai demektir. Arkaçağlık (= **archaïque**) kidededir.

Geçen yazımda sıraladığım kentli yer adları listesi pek eksik bir denemeden ibarettir. Yakut Hamevi gibi eski coğrafyacıların kitapları taranacak olursa **Biskend**, **Yitikend** (**Çitkend**), **Harşket** gibi daha nice emsâl bulunabilecektir. Konunun kudemler bahsı pek önemlidir: meselâ Büyük İskender'in Sugdiana hittasında «Marakanda» adlı bir şehri zaptettiğini asırdaş Yunan tarihçileri yazmışlardır; bu adın Semerkand'tan gelmişliği açıktır. Türklük ülkelerinin ötelere geçildi mi kentli adlar da farklılaşıyor. Gırcı meselâ Pekin yakınından ikinci bir Semerkand kasabası

Abone ve Okuyucularımıza

Bu defa mevcudu kalmıyan 4 üncü sayımızı da yeniden hazırlatarak okuyucularımıza çok az sayıda takım meydana getirmiş bulunuyoruz.

Beher cilt 15, dört cilt bir arada 60 liradır.

I. Cildimizi	1-24. sayılar
II. »	25-48. »
III. »	49-72. »
IV. »	73-96. »

Teşkil etmektedir. V. cildimizin hâlen 15 sayısı çıkmıştır. 9 sayı sonra 120. nüshamızla V. cilt te tamamlanacaktır.

Dergimizin sayısı 50 kuruş, yıllık abonesi 5 liradır.

Bugüne kadar geçen ve bu yıla ait abone bedellerini göndermeyen okuyucularımızdan abone ücretlerini en kısa zamanda bize ulaştırmalarını rica ederiz. T.F.A.

daha biliniyorsa da, burasını büyük Semerkand'tan gelme göçmenlerin kurduğu belirtmiştir. — Yine meselâ meşhur Kandahar şehri adındaki «kand» kısmının **kentle** alakası yoktur. Bu adın Aleksandra'dan bozulmuşluğu iddia edildi; fakat ona da artık inanılmıyor. — Kuzey Hindistanda kısmen Sind Çayına mücavir ve abalisine Bündeli denilen **Bundelikand** hittasının keza kentlikle hiçbir ilişkisi yoktur: buralar halkı eski sanskritçeden kalma ve farsça sözlerle karışık bir dil konuşurlar. Bunlardaki kent, meselâ Britanya güneyindeki bir eyaletin «Kent» adını taşıması, yahut kadim bir meşhur Arap kabilesinin adı «Kend» olmuşluğu kabilinden tesadüfî karşılaşmalardır. Kentli yer adları türk ülkelerinde çok olmuş, hem de köyden farklı büyük yerlerde alem

kalmıştır: meselâ bizden Konya ilinin Hadım ilçesine bağlı 13 köylük bir bucağın ve onun merkez köyünün adı Taşkent'tir: Taşkent Bucacı.

Sonu «nt» ile biten kentsiz yer adları ayrı bir araştırma konusu kalıyor: meselâ haritada Muş ile Ahlat arasında düşen bir köyün adı Fıztant'tur. Böylelerinin kelime olarak anlam ve etimolojileri ayrıca araştırılmak ister.

Küntler — El ele vererek davul-zurnayla yürütülen bir halk oyunu (Di-yarıbakır). — Şiirler.

Kunt — Binaların üstüne atılan kiris (Erzurum). — Bir iki metre boyunda kesilmiş ağaç (Gümüsgane).

Kunt — Dört bir bucağımızda değişik anlamlarda olarak vardır. Cesim kuvvetli, **künt**, muhkem, dayanıklı. — Bir XIV. y. Anadolu metninde görüldü. — Hesap defteri ve kütüğünde anlamındaki «kundak» bu sözden türemiş olsa gerektir. (Emsâl için bak: **Yunt**, **Yundak**).

Künt — Kök (Karaabdal «Samsun»).

Künt — 1) Budala, kalın kafalı. XVII ve sonraki yüzyıl metinlerinde geçer. Arapçadan çevrili bir metinde şöyle deniliyor: «Türki'de künt tâbir ederler». Bir XVI. y. Anadolu metninde «küntlük» sıfatı ahmaklık karşılığıdır. — 2) Hamur yumağı. — 3) Nallanan öküzün ayaklarına bağlanan ağaç (Bir Samsun köyü). — 4) Değirmenin bir kısmı unsuru. — Köylü işi maddî ve manevî anlam farklarıyla yurdun dört bir bucağında yer yer devamdadır. — «İbni Mühenna» lûgatında Asya türkçelerinden olarak bu **künt** «kalıp» anlamile ve **küntçü** (=kalıpcı), ve bir de **kent** vardır ki gördük. — Farsçadaki «kunt»'un aslı bu türkçe olduğu kabul ediliyor. — Seyhan'da **küt** şekli de kullanılır. Menzil anlamile **küt** kelimesi Bolu ve Kırşehir'de vardır. — **Küt**, sivri olmuştan şey hakkında İstanbul'da kullanılır: **küt** parmaklı; **küt** burunlu ayakkabı; kalem ucunu kütleştirdi... (Ash **kunt**'tur).

Künt — Çocukların gece oynadıkları bir oyun (Ağın «Malatya»).

(Sonu gelecek sayıda)

Bize gelen KITAPLAR

★ Leon Kalın - Yılmaz Tuğaçar «Gökbayrak». Tarihi roman. Burhan Basım ve Yayınevi. 17X24 boyunda, 196 sayfa, 500 kuruş.

★ Suut Kemal Yetkin: «Günlerin Götürdüğü». Edebiyat üzerine düşünceler. Varlık Cep Kitapları: 173. 12X17 boyunda, 89 sayfa, 1 lira.

★ Sait Faik: «Şimdi Sevişme Vakti». Şiirler. Varlık yayını, Yeni Türk Şiiri: 39. 12X17 boyunda, 56 sayfa, 1 L.

★ Cengiz Dağı: «Onlar da İnsan-ı». Roman. Varlık yayını, Büyük Eserler Kitaplığı: 9. 12X17 boyunda, 368 sayfa, 4 lira.

★ Mehmet Önder: «Mevlâna Şiirleri Antolojisi». İkinci baskı. Yıldız Basımevi, Emin Ergene - Hayri Ergene yayını, Konya. 12,5X16 boyunda, 106 sayfa, 3 lira.

★ Kemal Uğurlu: «Konya and Mevlâna The Album - Konya ve Mevlâna Albümü». İngilizce ve Türkçe. Konya kitapçılarında bulunur. 17X24 boyunda, 64 sayfa, 5 lira.

★ Başaran: «Karşılama». Şiirler. Varlık Yeni Türk Şiiri: 38. 17X12 boyunda, 64 sayfa, 1 lira.

★ Benjamin Constant - Samih Tiryakioğlu: «Adolphe» Roman. Varlık Cep Kitapları: 172. 17X12 boyunda, 80 sayfa, 1 lira.

★ F. Hodgson Burnett - Tahsin Yücel: «Küçük Prenses». Varlık Çocuk Klâsikleri: 39. 17X12 boyunda, 104 sayfa, 1 lira.

★ François Mauriac - Muhittin Yılmaz Gücünelli: «Kara Melekler». Roman. Varlık Büyük Cep Kitapları: 78. 17X12 boyunda, 148 sayfa, 2 lira.

Kur'an

Türkçeye çeviren:

I. HAKKI BALTAÇIOĞLU
HEDİYESİ 25 LİRA

Sipariş adresi: Yeni Adam, Bahçelievler S. 46 No: 18 Ankara

Asker Mektupları

Yazan: M. Mustafa ÇALDAĞ

Folklor araştırmalarında, hassasiyetle üzerinde durmamız lâzım gelen sahhalardan biri de asker mektuplarıdır. Askerlik çağına kadar köyünden çıkmamış bir gencin, asker ocağında yazdığı basit ifadeli mektuplar, ekseriya ilk ayrılığın içli duygularıyla doludur. Sırtında, çiçeği burnunda bu delikanlılara yeni bir topluluk psikolojisinin atmosferi hâkimdir. Ürkek, çok defa içine kapanık ve çekingendirler. Köyünü, köyünün insanlarını, yakınlarını düşünürler. Bilhassa ilk günlerinde yalnızlık ve gurbet dünyalarını, hep bu sıla hülyâları döndürür. Bu yüzdendir ki bu mektuplarda, köyünün günlük eşyaları bile selâmdan, hal ve hatır sormadan nasi-bini alır. Ana-baba, amca-dayı, çocukluk ve gençlik arkadaşları, ne kadar kendine yakınsa ahırdaki sarı öküz, kapıdaki karabaş köpek de okadar onun gözünde buram tüter.

Bütün bu varlık ve duyguları bir kompozisyon ve ifade güzelliği içinde değil, pek basit, bozuk ve ürkek cümleciklerle anlatmaya çalışır. Yer yer klişe cümleciklerin arasında tatlı, duygulu ifadeler de karışır. Bilhassa bu hal, daha ziyade köy ve kasabadan gelmiş delikanlıların mektuplarında görülür.

Er mektuplarının bu duygulu zenginliğine vaktiyle merhum Hamdi Akverdi bir yazısı ile dikkati çekmiş, onların bazen insanı coşturacak kadar içli satırlarına hayranlığını söylemişti. Gerçekten «Yüksek bir huzura» diye başlayıp «ol tarafta bulunan, bütün akrabaya, komşulara, tanıdıklara ve okuyana ve dinliyen firâde selâm»-la biten bu mektuplarda yarı tedirgin, biraz çocuksu, endişeli ve çok defa ilk ayrılık acısı dolu bir rü'yâlı ruh hâkimdir. Bu ruh halini ifade edip, içini boşaltmak için mektuplarının içine acemi-ce mısralarla örülmüş manzumeler de koyanlar, hattâ yeniden mektubunu manzum olarak söyleyenlere de rastlanır.

Yazar ve şairlerimizi de bu mektuplar ilgilendirmiş; bunları hikâye ve şiirlerine konu ve duygu olarak almışlar; bu yolda başarılı ve güzel eserler vermişlerdir. Namık Kemal Zade Ali Ekrem Bolayır'ın, bir zamanlar haklı olarak hâfızalarda yer tutan «Er Mektubu» adlı manzumesi bunlardan biridir. Mektup kitaplarına kadar giren bu şiirin tutunmasında oldukça duru bir türkçeyle söylenmiş olmasının da büyük payı vardır.

Aynı devirlerde Ziya Gökalp'ın «Balkanlar Destanı» da şeklen bir mektup olmamakla beraber «Tursun» isimli bir gencin ağzından söylenmiş, kuvvetli vatanî duygular taşıyan bir manzumedir ki zikre değer.

Fakat bu yolun şiiriyet ve sanat noktasından daha zengin örneklerini genç şairlerimiz vermişlerdir. Bilhassa bunlardan Bekir Sıtkı Erdoğan'ın —ki bir asker şairdir— «Kışlada Bahar» isimli şiiri pek güzeldir. Anadolu delikanlısının köpük köpük gönül duygularını kuvvetli bir mektup havası içinde verebilmiştir:

K I Ş L A D A B A H A R

Kara gözlüm, efkârıma gül gayrı!
İbiktiler öter ötmaz ordayım.
Mektubunda diyorsun ki: «Gel gayrıl!»
Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.

Ah çekerin resmine her bakışta,
Bir mahzunluk var o boyun büküşte?
Emin ol ki, her sigara yakışta,
Sanki duman tüter tütmez ordayım...

Mor dağlara karargâhlar kurulur;
Eteğinde bölük bölük durulur.
On dakika istirahat verilir;
Tüfekleri çatar çatmaz ordayım...

Dağlar taşlar bu hasretlik derdinde.
Sabır sebat etmez gönül yurdunda
Aksam olur, tepelerin ardında,
Daha güneş batır batmaz ordayım...

Aramıza dağlar girmiş koskoca;
Meraklanma, gönüm dağlardan yüce!
Bir gün değil, beş gün değil, her gece
Yatağıma yatar yatmaz ordayım...

Bahar geldi; koyun, kuzu kokladı,
İki aşık dört senedir bekledi
Kara gözüm, düğün dernek yaklaştı,
Vatan borcu biter bitmez ordayım...

Gene genç ve özlü sairlerimizden Mustafa Arif Arık (Arık Ozan) da yazdığı son şiirlerinden birinde bu vadiden seslenmektedir. Şekil ve edâ bakımından tamamiyle asker mektubu ifadesinde olan bu manzumenin şiiriyeti «Kışlada Bahar» dan hiç de aşağı değildir. Bilâkis köyden, köy delikanlısının hayatından daha fazla renkler ve sesler taşımaktadır:

A S K E R M E K T U B U

Yüksek bir huzura sevgili anam,
İlk evvelâ mahsus selâm ederim,
Hatırım süal eder, Tanrıya
Beş vakit namazda duam(ı) ederim,
Beylik atar favlalarda eşinir
Eşinir de tırnakları aşınır
Talinde, teknilde seni düşünür
Bu ni'val üzere akşam ederim.
Hasretlikten başka yoktur bir tasa
Yalnız bu günler harğığım kısa
Ahmet beş-on kuruş göndersin, yoksa
Xardaşlık hakkımı haram ederim.
İster seferdeyim, ister hizada
Kuş uçurman hedeften ilk nazarda
Kozur öküzleri satman pazarda
Gelir rengperliğe devam ederim.
Kit'amızda üç hemşeri daha var
Biri Sapa Köyden İraz'm Omar
Her talim dönüşi yanına uğrar
Ayak üstü iki kelâm ederim.
Hesap ettim bu gece son boruda
Onu gitmiş, ondört ay var geride
Canım sağ olursa koymam yarıda
Bu vatan borcunu tamam ederim.

Onbaşıymı sol kolumda terfiyem
Şu resminden başka yoktur hediym,
Konu komşu kınamasın, ne diyem?
Gelince sigara ikram ederim.

Hikâyecilerimizin de asker mektuplarını konu ve malzeme olarak aldıklarının, hikâyelerinde işlediklerini söylemiştik. Buna örnek olarak, artık hikâyeder çok fıkra ve edebî makaleye dönmüş bulunan Enver Naci Gökşen'in «Yirmi bir Şahan Yisin» isimli hikâyesini gösterebiliriz. Hikâyedeki bu tipik ve realist mektubu, bir misâl olmak üzere

re buraya aynen alıyorum:

«Yüksek bir huzura,

«Candan ve cigerden pek sevgili valideme evvelâ mahsus selâm ider iki ellerinden hasretle ve hürmetle öperim. Eker ben mabdümünüzden sual edecek olursanız tarihli mektube kadar vücudum sıhhat ve âfiyet üzeredir. Siz validemim de bu ni'val üzere olmanızı da Cenabı Haktan temenni ve niyaz eylerim. Hatım hanıma selâm eder iki ellerinden hasretle öperim. Ehem hanıma selâm eder üzerime farz olan selâmı yedine sunarım. Beş vakit namazda hayrî duanızı talep ederim. Hemşirem Elif ve Fatma hanımlara ayrı ayrı selâm eder. gülden nazik olan hatırı geriflerimizi sual ederim. İnanışiretleri kocaya virdin mi, virmedin mi, Yir-se bir sahan yisin. Hiçbir zaman hatırdan çıkmayan sevgili bilâderim İbrahim Efendiye çokça selâm ile iki mübarek gözlerinden sevgi, hasretle öperim.

Rüyamda dişim çıktı, hayır mıdır. Yoksa evde bir ziyan' mı var. Allah bilir orada bir yaramazlık vardır. Var buna acele bildirin, çok merak ediyorum.

Eana selâm yok mu diyen konu komşunun cümlesine selâm ederim.

Hemşirem Elifi çok düşünüyorum. Onsekizine vardı da everemedik. Eana kismetini olup olmadığımı yaz.

Hanem tarafına selâm.

Sarı öküzlere iyi mi? Nokut ekiyorsunuz mu... Her şeyin çok fiyathı olduğunu yazıyorsun, elbise parası gönderemem, diyorsun. Sağlık olsun da köye gelince de alırs. Validem bir de hiç havadis yazmıyorsun. Ekinler nasıl eyi mi, sovak oldu mu, onu da yaz. Atın kunnacı olduğunu yazıyordun ne oldu ve iyi mi onu da yazmanı beklerim. Bütün hayvanlarımızın da ne olduğunu bana yaz. bu kadar kâfidir. Başka diyeceğim yoktur.

Oğlunuz

MAYIL

Birçok güzellikler taşıyan bu mektuplar, görülüyor ki, edebiyatımıza da girmiştir. Bunların folklor bakımından değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Keşke az-çok okuyup yazması olan erlerin daha önceki çağların serhat boylarından yazdıkları mektupları okuma imkânını bulabilseydik. Halkın içinden çıkmış, halk adamının gönlünde meselâ bir Plevne, bir Doksanüç, Trablus, Balkan ve Çanakkale gibi nicelerinin uyandırdığı haması yankıları okumak bize büyük zevk olurdu. Zaten değil midir ki

serhat türkülerini de daha çok kahramanlarımızın gönlünden ve âkibetlerinden sesler taşıdığı için seviyoruz.

Vaktiyle KUT-ÜL-AMARE'den ailesine yazılmış bir şehidin son mektubunu okuduğumu hatırlıyorum. Kopyasını almadığıma hâlâ yandığım bu destanı mektubun ifadesi ne içtendi!... Bugün bile bir serhat türküsü gibi izlerini hâfizamda taşıyorum.

Asker mektuplarının içinde bazen destanlar çıktığını söylemiştim. Şimdi böyle bir destanı neşretmekle yazıma son veriyorum. Bundan birkaç yıl önce Erzurum'da Yedeksubay olarak kıt'a hizmetini yapan bir arkadaşım, Sorgun'lu bir erin, DURAK ATEŞ'in mektubundan aldığı bir destanı bana göndermişti. Oniki kıt'adan ibaret bu manzumeyi olduğu gibi yazıyorum. Yalnız üçüncü kıt'adaki biraz kötümser havayı, erin o anki hâleti ruhiyesini nazarı itibara alarak, hoş görmek lâzımdır. Manzumenin sonunda «Bu destanı yazan Bay DURAK ATEŞ» kaydı vardır.

D E S T A N

Destan söylüyorum dikkat eyleyin
Beni sorulara selâm söyleyin
Bir mektup salın da gönlüm eyleyin
Gader böyleymiş kime ne deyin.

Erzurum dağına kurduk çadırı
İrili ufaklı düzdük taburu
Mevlâm askerlere versin saburu
Gader böyleymiş kime ne deyin
Erzurum çeşmesi çağlayıp akmaz
Askerin yüzüne kimseler bakmaz
Yokların postayı mektubum çıkamaz
Gader böyleymiş kime ne deyin.

Caminin gubbesi istemez direk
Basiret olanlara dayanmaz yürek
Düğünde bayramda görüşmek gerek
Vatan boreumdur kime ne deyin.

Has gül oldum bahçemizde dikildim
Çamaş oldum terzilerde biçildim
Asker oldum içinizden seçildim
Vatan boreumdur kime ne deyin

Bizim elin harmanları savırır
Savırır da sağ yanına devrilir
Gurbette olanın başı çevrilir
Vatan boreumdur kime ne deyin.

Saldığım mektupları yırtıp atmayın
Çok söylüyorum kusuruma bakmayın

Taşıma suyla değil,
biriktireceğiniz parayla

AKBANK

AİLE TEVDİATI HESAPLARI

- Ayda 15, 30, 60 veya 90 lira biriktirmekte
- Her hesaba %50 kazanma şansı.
- 200 hesaptan 100 tanesine ikramiye isabetli
- Bir kişiye 20.000 lira
- Faiz geliri ve diğer ikramiyelere iştirak hakkı

Çok düşünüp de merak etmeyin

Gader böyleymiş kime ne deyin.

SORKUN OVASI bana hayâlet oldu

Ah çektim de içerime kan doldu

Memlekette anne baba ne oldu

Gözlerim mektubum gelmez biçare

Tirene bindim de tiren yürüdü

Emnim dayım hep başıma deriddi

Bizim kismet Erzurum'a verildi

Kesmeyin mektubum salın acele.

Erzurum dediğiniz bir uzum çarşı

İçinde söylenir İstiklâl Marsı

Bu destanı yazdım sizlere karşı

Kesmeyin mektubum salın acele.

Erzurum çeşmesi çifte burmalı

Ağlarım validem olmasın buralı

Bu destanı yazan başı yaralı

Kesmeyin mektubum salın acele.

Bu destanı altına artık son verdim

Ne zaman ağladım ne zaman güldüm

Erzurum şubesiinden künyamı sordum

Okuyun destanı dinlen bir zaman.

Bu destanı yazan Bay Durak Ateş

Urfa Mânileri

Yazan: Mehmet ÖCAL

Dünyada gün görmedim;

Ehrette gelin edin...

Çıh dama boyiy görüm,

Egıl siye (4) gül verim,

Aramızda dağlar var;

Ben seni nerde görüm?

Yeter güzelim yeter

Naz etmahtan (5) ne biter?

Sağ gözüm siye kurban

Sol gözüm biye (6) yeter...

Aziz yurdumuzun birçok yerlerinde olduğu gibi Urfa'da da asırlarca dimdik ayakta durabilmiş manevî âbideler mevcuttur. Herbiri ayrı bir folklor hazinesini teşkil eden bu âbidelerden biri de mâni'lerdir. Bunlar Fırat'ın ötesindeki bu mütevazî insanların ruhlarının zenginliğinde yaşamakta, gönülden gönüle ilâhi nağmeler halinde akmaktadırlar. Mâni'lerin, her Urfalı'nın gönlünde tükenmez bir menbaı vardır. O; derdini, neş'esini bununla anlatır, aşk ve hasret duygularını bununla terennüm eder. Tariasını sürerken yanık yanık türkülerle, yanık yanık mâni'ler çağırır. Fısıltık toplarken, süt sağarken, atelyede çalışırken mâni'si dilinden düşmez. Urfalı, erkeklerin söylediği mâni'lere «Hoyrat», kadınların söylediğine —çok az bir ağız değişikliği ile— «Maeni» der. Altın başaklı ovalar, burcu burcu çiçek kokan dağlar, söğütlerle süslü dere kenarları, meyveli bahçeler Urfalı'nın sazı ile inleyip, «Hoyrat» ı ile çınlar. Bu nağmelerle bahar, güz gelir geçer; tabiata ilâve edilen acı-tatlı şeylerle Urfalı'nın «Hayat» tablosu çizilir.

İşte bunlardan bazıları:

Derde kerem...

Rabbimdir derde kerem,

Tarlam gam ettim hicran;

Sürdihça (1) derd ekere...

Deli koyun...

Deli kurt deli koyun.

Yarımdan ayrılmanın;

Adını deli koyun...

Yarım alma...

Bütün ver yarım alma,

Rabbime niyazım var;

Canım al yarım alma...

Oyah (2) geldim...

Yatmadım oyah geldim.

Ömür der: Bîn yaşadım;

Göyül der: Bayah (3) geldim...

Bu dağın kârı benim,

Gün vursa erimemem,

Yedi yıl yerde yatsam;

Aşıkam çürümemem...

Mezarım(ı) derin edin,

Su se(r)pin serin edin.

Mâniler her yerde söylenebilir. Bunlarla ifade edilen duygular çok çeşitli olduğundan —neş'eli olanlar— düğünlerde, bahçelerde, bağlarda türkülerle birlikte çağırılır. Bazen bir cenaze götürülürken ölenin akraba ve dostları tarafından yanık yanık hoyratlar söylenerek gözyaşı dökülür. Mâni'yi söyleyen kimse ekseriya sağ elini sağ kulağına götürerek sağ yüzünü kapayacak şekilde açık ve havada tutar, söylemeğe başlar. Düğün ve eğlence yerlerinde söyleyene saz veya zurna ile yol gösterilir. Çalgının bulunmadığı yerde de yine mâni eksik olmaz. Bir arkadaşına mâni söyletmek isteyen bir kimse: «Hele eliy kulağıya al da bize bi(r) hoyrat sö(y)le» der. Hoyrat bittikten sonra arada beraberce bir türkü söylenir ve ikinciye başlanır. Mâni'yi söyleyen kimse, mâni'nin başına ve sonuna: «aman, ah, öf, kurban, ağam, yeter eliyden» gibi kelimeleri de yerleştirir. Bu söyleyenin isteğine ve ustalığına bağlıdır.

Kadınlar mâni'ye fal gibi inanırlar. Meselâ; askerde olan oğlunun durumunu öğrenmek isteyen bir anne, mâni söyleyeni dinler veya hazır söyleyen yoksa birini bulur; «İnne tuttum» diyerek elini yakasına götürür ve bir çift mâni söylemesini rica eder. Söylenen mâni'ler neş'eli ise oğlunun sıhhatta; acıklı ise sıkıntıda; biri neş'eli biri acıklı ise orta vaziyette olduğunu anlar. Kadın «İnne tuttum» derken bunların aksini veya başka bir şeyi de düşünmüş olabilir.

(1) Sürdihça: Sürdükçe, (2) Oyah: Uyanık, (3) Bayah: Demin, (4) Siye: Sana, (5) Etmahtan: Etmekten, (6) Biye: Bana.

T. C. Ziraat Bankası

TASARRUF HESAPLARI 1958
YILI İKRAMİYE PLÂNINDA
3.000.000 Lira
PARA,
3.000.000 Lira

UZUN VADELİ KREDİ VARDIR.

1958 de

EV-PARA

En Az Yarım

Milyon Lira

DOĞUBANK

Kalkınma İçin

TASARRUF

Tasarruf İçin

ŞEKERBANK

ŞEKERBANK

En yüksek isabet ihtimali